

บทที่ 5

บทสรุปและข้อ เสนอแนะ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นที่ปรารถนาของประเทศไทยพัฒนาทั้งหลาย เพื่อที่จะให้ประเทศของตนปกครองในระบอบประชาธิปไตย บางประเทศก็ประสบผลสำเร็จ บางประเทศก็ไม่ประสบผลสำเร็จ และบางประเทศอยู่ในขั้นตอนของการแสวงหารูปแบบในการปกครอง ความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้อยู่ที่การเลือกตั้ง การเลือกตั้งมีบทบาทอย่างสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การเลือกตั้งคือการเลือกรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็นเสมือน "ห้ามล้อ" ของการปกครอง เพราะผู้ได้รับการเลือกตั้งต้องตระหนักถึงความปรารถนาของประชาชนที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้งนำมาซึ่งการจัดตั้งรัฐบาล และจำกัดการกระทำของรัฐบาล นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็น "กลไกเชื่อมโยง" ทศนคติต่อกิจสาธารณะ ของประชาชนเข้ากับนโยบายของรัฐบาล ความสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย ก็คือ การกระทำของรัฐบาลต้องสอดคล้องกับความปรารถนาของประชาชน การเลือกตั้งสร้างกลไกเชื่อมโยงส่วนสำคัญสองส่วนนั้น เข้าด้วยกัน

นอกจากบทบาทดังกล่าวข้างต้นนั้นแล้ว ทฤษฎีประชาธิปไตย ยังบ่งชี้อีกว่า การเลือกตั้งยังมีหน้าที่ "แฝงเร้น" ต่อระบบการเมืองอยู่อีกหลายประการ เป็นต้นว่า การเลือกตั้งทำให้อำนาจของรัฐบาลมีความชอบธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยที่ประชาชนเป็นผู้ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง แม้จะไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลในบางกรณีก็ตาม การเลือกตั้งช่วยคลายความตึงเครียดของความขัดแย้งทางการเมือง ตราบเท่าที่การเลือกตั้งเป็นกระบวนการเปิด ความจำเป็นในการสะสมพลังเพื่อความรุนแรงก็จะลดน้อยลง ในแง่นี้จะเห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างประเทศที่มีการเลือกตั้งอย่างเป็นกิจลักษณะกับประเทศที่ปราศจากการเลือกตั้ง แต่เต็มไปด้วยการปฏิวัติรัฐประหาร นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังช่วยลดความขัดแย้งทางสังคมลงได้อีกด้วย กลุ่มทางสังคมทั้งหลายต่างมีความต้องการที่ขัดแย้งกันอย่างหลีกเลี่ยง

เสี่ยงไม่ได้ แต่กลุ่ม เหล่านั้นต่างอยากจะได้สิ่งที่ตนต้องการผ่านกระบวนการ เลือกตั้งแบบ เปิดกว้างกว่าที่จะต้องใช้กำลังแย่งชิงกัน

เราอาจพิจารณาประโยชน์ของการเลือกตั้งได้อีก ในแง่ของบทบาททางด้านของ "สัญลักษณ์" การเลือกตั้งเป็น "พิธี" ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในทำนองเดียวกันกับพิธีทางศาสนา ทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าคุณ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม การลงคะแนนเสียง เลือกตั้งก็ได้ช่วยทำให้ระบบการเมือง เกิดบูรณาการ พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทอื่น ๆ การได้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชน รู้สึกว่าคุณมีส่วน เป็นเจ้าของประเทศ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าคุณมีส่วนในการสร้าง รัฐบาล และมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาลไม่มากนักน้อย ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าการ เลือกตั้งช่วยบำรุงรักษาประชาธิปไตย และการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งทำให้ประชาชนมี ความรู้สึกว่าคุณได้ทำ "กิจพลเมือง" (civic duty) ที่พลเมืองดีทั่วไปพึงกระทำ

เมื่อกล่าวถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ ของการเลือกตั้งแล้ว ก็ควรจะกล่าวถึงการ เลือกตั้งในแง่มุมด้านลบบ้าง คนจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันมีความเห็นว่าการเลือกตั้งส่งผลให้ การปกครองน้อยกว่าที่ควรจะเป็น กล่าวคือ ไม่ว่าผลการเลือกตั้งจะออกมาในรูปแบบใดก็ตาม รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจแต่ละยุคสมัยต่างกระทำในสิ่งที่ตนเองอยากกระทำ อีกทั้งผู้มีคร รับเลือกตั้งแต่ละคนก็ไม่ได้แตกต่างกันมากมายอะไรนัก การเลือกตั้งจึงเป็นเพียงการ เลือก "ผู้กระหายอำนาจ" ทางการเมืองที่มีความเลวน้อยกว่าเท่านั้น และไม่ว่าจะให้สัญญาอย่าง ไรในขณะที่ทำกาหาเสียง เมื่อได้รับการเลือกตั้งมาแล้ว เขาก็เป็น "นักการเมือง" ที่ สามารถลืมนสิ่งที่ให้สัญญากับประชาชนไว้ได้จนหมดสิ้น ในแง่มุมของผลกระทบที่ประชาชนได้ รับ ทั้งผู้ไปลงคะแนนเสียงและผู้ไม่ไปลงคะแนนเสียง ต่างได้รับผลกระทบ เหมือนกัน ดังนั้น การเลือกตั้งจึง เป็นสิ่งที่ลุลอกหลวง และไม่ เป็นสถาบันของความ เป็นตัวแทนทางทหาร เมือง ของผู้ไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งแต่อย่างใด

จากผลประโยชน์ของการเลือกตั้ง ทั้งในด้านบวกและในด้านลบดังได้กล่าวมา แล้ว แต่อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งยังมีความสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับระบบการ เมืองเกือบทุกประเภท ไม่เฉพาะแต่ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น ในช่วง 2

ทศวรรษที่ผ่านมาเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้นที่ไม่สามารถจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นได้อย่างเป็นกิจจะลักษณะ และประเทศดังกล่าวนั้นมักจะมีปัญหาในเรื่องความมีเสถียรภาพทางการเมืองหรืออีกนัยหนึ่งมีระดับแห่งการพัฒนาทางการเมืองต่ำ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งนั้นยังเป็นสิ่งที่ดี หรืออย่างน้อยก็ยังถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ควรจะให้มียุคต่อไป เพราะโดยสรุปแล้วการเลือกตั้งยังมีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มากกว่าที่จะมีโทษ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับแง่มุมต่าง ๆ ของการเลือกตั้ง ยังมีความจำเป็นอยู่มาก เพื่อที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งกว้างขวางเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คือ การศึกษาถึง "กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" เพราะในการเลือกตั้งแต่ละครั้งที่ผ่านมา จะเห็นว่าโดยส่วนรวม หรือในแต่ละเขตการเลือกตั้ง จะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีจำนวนมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเหล่านี้มีคุณสมบัติส่วนตัวในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ ที่แตกต่างกันหรือสังกัดพรรคการเมืองที่ต่างกันอย่าง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง จึงต้องมีขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะทำการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากที่มีอยู่หลายคน ให้เหลือเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีได้ในเขตการเลือกตั้งนั้น ๆ หรือเท่าที่ความต้องการจะลงคะแนนเสียงให้ โดยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ นั้น จะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงมีความพอใจมากที่สุด ตามหลักเกณฑ์ที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงใช้ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักเกณฑ์และการให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจสุดท้าย ที่จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง คนใดคนหนึ่ง

ดังนั้นการตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" จึงหมายถึง การตัดสินใจที่ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ซึ่งผู้ลงคะแนนเสียงมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะลดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนให้เหลือเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีได้ในเขตการเลือกตั้งนั้น ๆ หรือเท่าที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงให้ โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ นี้ ได้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวมาแล้ว และ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้ลงคะแนนเสียงมีความพอใจมากที่สุด ตามความต้องการของผู้ลงคะแนนเสียงแต่ละคน

ส่วนการตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ" คือการตัดสินใจที่ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งที่ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่สามารถระบุรายละเอียดในขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ครบทั้ง 4 ขั้นตอน โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักเกณฑ์และการกำหนดน้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และขั้นตอนที่ 3 การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง กล่าวคือผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะนี้จะลงคะแนนเสียง โดยไม่ได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ และไม่มี การประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้ง เข้ากับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในขั้นตอนที่ 2 ด้วย การลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกับ เช่น กากบาทตามความพอใจ ตามสะดวกสบาย ลงคะแนนเสียงเพื่อให้แล้วเสร็จไป ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แจกจ่ายเงินทองหรือสิ่งของ และการลงคะแนนเสียงตามคำบอกเล่าของพรรคพวก เพื่อนฝูงหรือผู้อาวุโส เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่จะทำการศึกษายู่ 2 ประเด็น คือ

1. เหตุผลในการที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ว่าผู้มีสิทธิลงคะแนน

เสียงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงที่แตกต่างกันบ้างหรือไม่

2. กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แตกต่างกันบ้างหรือไม่

โดยมีสมมุติฐานที่จะต้องทำการพิสูจน์ในการศึกษาค้างนี้อยู่ 2 ประการ คือ

1. ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ " เป็นกระบวนการ "
2. ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คล้ายคลึงกัน

ดังนั้น ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้อย่าง 2 ประเด็น เพื่อที่จะนำมาพิสูจน์สมมุติฐานในการศึกษาค้างนี้ต่อไป

เหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529

จากการศึกษาค้างนี้ โดยใช้กลุ่มประชากรในเขตตำบลคูลาด อำเภอรายมุล จังหวัดยโสธร เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ปรากฏว่า ในด้านเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ยอมรับว่า ตนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเอง เพราะเห็นว่า " เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม " อย่างหนึ่งเท่านั้น (ร้อยละ 90.7) และไปลงคะแนนเสียงด้วยความเคยชิน ทั้งนี้โดยอ้างเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงว่า เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่พึงกระทำ ต้องการสร้างและสนับสนุนประชาธิปไตย ทางราชการชักชวน ผู้อื่นชักชวนไป เช่น ญาติพี่น้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ไป เพราะเพื่อตอบแทนการได้รับสิ่งของและเงินทอง เห็นคนอื่นไปเลยไปด้วย หรือต้องการได้คนที่พอใจไป เป็นปากเสียงแทน การอ้างเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงดังกล่าวนี้ เป็นการลงคะแนนเสียงที่ยังไม่มีน้ำหนักทางการ เมืองมากนัก และบางครั้งมีลักษณะของการ

ไปลงคะแนนเสียง เพราะถูกระดมอีกด้วย เพราะว่าผู้ลงคะแนนเสียงยังไม่ได้เห็นความสำคัญของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากนัก ผู้ลงคะแนนเสียงยังไม่ได้เห็นว่า การเลือกตั้ง เป็นการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือนโยบายสำคัญตามที่ตนเองพอใจ

การลงคะแนนเสียงอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย (ร้อยละ 9.3) ระบุว่าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะต้องการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการบริหารประเทศ และต้องการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการบริหารประเทศให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของตนเองมากที่สุด ซึ่งยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก การลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการลงคะแนนเสียงในลักษณะที่ "เป็นการเมือง" มากกว่าการลงคะแนนเสียงในแบบแรก เพราะผู้ลงคะแนนเสียงยังเห็นว่า การเลือกตั้งมีความสำคัญก่อให้เกิดการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือนโยบายสำคัญตามที่ตนเองพอใจ และไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกของตนเองมากกว่าการลงคะแนนเสียงแบบแรก ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้พบว่ายังมีอยู่น้อยมาก

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผู้ลงคะแนนเสียงที่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงที่มีลักษณะ "เป็นการเมือง" แล้วจะเห็นว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีแนวโน้มในเหตุผลการไปลงคะแนนเสียงที่ "เป็นการเมือง" แตกต่างกันไปบ้าง โดยเฉพาะฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่บ่งชี้โดย เพศชาย อาชีพรับราชการ วัยกลางคน การศึกษา และรายได้อยู่ในระดับสูง มีแนวโน้มที่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นการเมือง" มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ถือว่า "เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม" ในรายละเอียดจะเห็นว่าเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้มีลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น ถือว่าเป็นหน้าที่พลเมืองดีที่พึงกระทำ ต้องการสร้างและสนับสนุนประชาธิปไตย และต้องการได้คนที่พอใจเข้าไปเป็นปากเสียงแทน เหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะต่าง ๆ กันเหล่านี้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงในลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือ ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็น

เพศหญิง อาชีพรับจ้าง วัยสูงอายุ การศึกษาและรายได้ในระดับต่ำ ไปลงคะแนนเสียง เพราะถูกชักชวนจากบุคคลต่าง ๆ มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีส่วนในการชักชวนให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงมากที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้เหตุผลในการชักชวนให้ไปลงคะแนนเสียงคือ เพื่อให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอัตราที่สูง และเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ตามลำดับ

ดังนั้นในช่วงนี้จึงสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เรียกว่า "เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม" ซึ่งเป็นการไปลงคะแนนเสียงเพราะความเคยชินหรือถูกชักชวน โดยมีเหตุผลที่แตกต่างกันบ้าง เหตุผลที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระบุมากที่สุดในการลงคะแนนเสียง คือ ต้องการได้คนที่พอใจไปเป็นปากเสียงแทน ถือว่าเป็นหน้าที่พลเมืองดีที่พึงกระทำ และถูกชักชวนให้มาลงคะแนนเสียงตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้ลงคะแนนเสียงที่เป็นเพศหญิง อาชีพรับจ้าง วัยสูงอายุ มีการศึกษาและรายได้ในระดับต่ำ มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกชักชวน มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม ส่วนผู้ลงคะแนนเสียงในลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมากไปลงคะแนนเสียงในลักษณะที่ "เป็นการเมือง" ซึ่งเป็นการไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกของตนเองมากกว่าแบบแรก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นเพศชาย, อาชีพรับราชการ วัยกลางคน การศึกษา และรายได้อยู่ในระดับสูง มีแนวโน้มที่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ "เป็นการเมือง" มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

กระบวนการตัดสินใจ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

กระบวนการตัดสินใจ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ในการที่จะลดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งจากที่มีหลายคนให้เหลือ เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันพึงมีได้ หรือเท่าที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงให้ โดยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มประชากรผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงในเขตตำบลคู์ลาด อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร จำนวน 182 คน เป็นกลุ่มประชากรในการศึกษาคั้งนี้ โดยจะทำการศึกษาว่าในการลงคะแนน

เสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นได้ผ่านขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบทั้ง 4 ขั้นตอนหรือไม่ ถ้าผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ครบทั้ง 4 ขั้นตอน ก็แสดงว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคนนั้นตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" ถ้าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งโดยไม่ผ่านขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบทั้ง 4 ขั้นตอน โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ก็แสดงว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคนนั้นตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ" ในการศึกษาครั้งนี้ได้กล่าวมาแล้ว ว่าได้แบ่งขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเป็น 4 ขั้นตอน ผลจากการศึกษาในแต่ละขั้นตอนปรากฏโดยสรุปดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในขั้นตอนนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ปรากฏว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนทราบข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 จากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ กัน และในระยะเวลาที่แตกต่างกัน แหล่งข่าวสารที่ทำให้ประชาชนทราบข่าวว่าจะมีการเลือกตั้งมากที่สุด คือ วิทยุ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน และโทรทัศน์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว สิ่งที่น่าสังเกตคือ ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นเพศหญิง อาชีพรับจ้าง หรือเกษตรกร การศึกษาและรายได้ในระดับต่ำ มีแนวโน้มที่ทราบข่าวว่าจะมีการเลือกตั้งจากการบอกเล่าของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากความสนใจในด้านข่าวสารการเมืองของผู้ลงคะแนนเสียง ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ยังมีไม่มากนัก จึงต้องอาศัยการได้รับข่าวสารที่เป็นการบอกเล่าเข้าเดือนจากบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนแหล่งข่าวสารที่สำคัญคือ การได้รับข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้งจากวิทยุและโทรทัศน์ ปรากฏว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ได้รับข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จะมีบ้างก็ในลักษณะที่ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอาจจะได้รับข่าวสารจากวิทยุ

และโทรทัศน์มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีบ้างเล็กน้อย เพราะอาจจะมีจำนวนผู้ครอบครองวิทยุและโทรทัศน์มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่ไม่ค่อยดี แต่อย่างไรก็ตามการได้รับข่าวสารในด้านต่าง ๆ อาจจะแยกกันไม่ได้ชัดเจนว่าทราบว่า จะมีการเลือกตั้งจากแหล่งข่าวสารใดโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะว่าข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองหรือข่าวสารต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้รับมานั้น มักจะผ่านมาจากช่องทางทั้งสองช่องทางทั้งสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคล ในลักษณะที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ เมื่อได้รับข่าวสารครั้งแรก โดยการสื่อสารระหว่างบุคคลก็อาจจะมีการเปิดรับสื่อมวลชนเพื่อติดตามรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อีก และถ้าได้รับข่าวครั้งแรกโดยการเปิดรับสื่อมวลชน ก็จะมีการนำไปพูดคุยกระจายข่าวกันต่อไป ในลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคล จนกระทั่งทำให้ข่าวสารนั้น ประชาชนได้รับทราบทุกคนว่าจะมีการเลือกตั้ง ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529

ส่วนระยะเวลาที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งว่าจะมีการเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ปรากฏว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ทราบว่า จะมีการเลือกตั้ง ตั้งแต่ประกาศยุบสภา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2529 มากที่สุด ถัดมาทราบว่า จะมีการเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้งตั้งแต่ 1 สัปดาห์ขึ้นไป และอีกจำนวนหนึ่งทราบว่า จะมีการเลือกตั้งภายใน 1 สัปดาห์ก่อนการเลือกตั้ง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะทราบข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้งในระยะเวลาที่แตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ ผู้ลงคะแนนเสียงที่เป็นเพศหญิง อาชีพรับจ้าง มีการศึกษาและรายได้ต่ำ มีแนวโน้มทราบข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้งช้ากว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม และในทางกลับกันผู้ลงคะแนนเสียงที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ มีการศึกษาและรายได้ในระดับค่อนข้างสูงขึ้นไป มีแนวโน้มจะทราบข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้งที่รวดเร็วกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

สำหรับในด้านการได้รับข่าวสารว่า ใครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ ทราบจากโปสเตอร์ติดประกาศของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทราบจากหน่วยเลือกตั้ง และทราบจากการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในรูปแบบต่าง ๆ ตามลำดับ เมื่อ

พิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันมากนักในการที่จะรับทราบว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง จากแหล่งข่าวสารใด ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้ลงคะแนนเสียงแต่ละคนอาจจะรับรู้ข่าวสารว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง จากแหล่งข่าวสารในหลาย ๆ ทาง ในลักษณะเกือบ หุ่น ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ส่วนระยะเวลาที่ทราบว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง รวดเร็วมากน้อยเพียงใดจากการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะยังไม่ทราบทันที หลังจากปิดสมัครรับเลือกตั้ง (วันสมัครรับเลือกตั้ง 9-13 มิถุนายน 2529) ประชาชนส่วนใหญ่จะทราบว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้างหลังจากปิดสมัครรับเลือกตั้งไปแล้วระยะหนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วจะทราบว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง ก่อนวันเลือกตั้งตั้งแต่ 1 สัปดาห์ขึ้นไป และบางส่วนทราบว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง ตั้งแต่วันปิดสมัครรับเลือกตั้งตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ผู้ลงคะแนนเสียงที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ การศึกษาและรายได้ในระดับสูง มีแนวโน้มว่าจะทราบว่าใคร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้างที่รวดเร็วกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

เมื่อสอบถามถึงจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งใน เขตจังหวัดยโสธร ปรากฏว่าผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ตอบได้ไม่ถูกต้อง (ร้อยละ 58.8) ส่วนอีกร้อยละ 41.2 ตอบได้ถูกต้องว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 36 คน สังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ รวม 12 พรรคการเมือง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน สามารถที่จะระบุจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ได้ถูกต้องแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ วัยกลางคน การศึกษาและรายได้ระดับสูง สามารถระบุจำนวนได้ถูกต้องมากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

เมื่อสอบถามถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดยโสธรพึงมีได้ ปรากฏว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนระบุได้ถูกต้องทุกคนว่า จังหวัดยโสธรมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 3 คน

ดังนั้น ในขณะนี้จึงสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนทราบข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข่าวสารเกี่ยวกับจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ และข่าวสารเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดยโสธรพึงมีได้ โดยอาจจะทราบจากแหล่งข่าวสารที่แตกต่างกันบ้าง ในระยะเวลาที่แตกต่างกันบ้าง ดังได้กล่าวมาแล้ว ในขณะนี้จึงสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทุกคนยอมรับว่า จะต้องมีการลดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากที่มีหลายคนให้เหลือ เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีได้ หรือเท่าที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงให้ ทั้งนี้ เพราะผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนทราบว่า มีจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินกว่า 3 คนขึ้นไป บางส่วนตอบได้ถูกต้องว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้ง 36 คน บางส่วนตอบได้ไม่ถูกต้อง แต่ก็สามารถให้คำตอบได้ว่ามีจำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไป สำหรับวิธีการลดผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละคน อาจจะแตกต่างกันไป บางคนอาจจะลงคะแนนเสียงโดยมีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง ซึ่งจะได้อ้างถึงในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ประเด็นต่อไปที่จะกล่าวถึงคือ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นข่าวสารที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ในด้านต่าง ๆ ว่าแหล่งข่าวสารจากแหล่งใดบ้าง ที่ผู้ลงคะแนนเสียงได้ยินได้ฟังบ่อย หรือที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ข่าวสารในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะได้มาจากวิธีการพรรคค้นหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งใช้วิธีการที่แตกต่างกันมากมาย เช่น การหาเสียงโดยการปรากฏตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อผู้ลงคะแนนเสียง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การชักจูงโดยตรง การปรับปรุงสภาพให้สอดคล้องกับความนิยมของประชาชน และ การทำประโยชน์ให้กับชาวบ้าน เป็นต้น วิธีการหาเสียงในลักษณะต่าง ๆ กันนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะใช้ควบคู่กันอยู่เสมอ ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน อาจจะให้ความสำคัญกับแต่ละวิธีการบางอย่างที่แตกต่างกันบ้างเท่านั้น เมื่อได้สอบถามว่า จากแหล่งข่าวสารที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ใช้ในการหาเสียงลักษณะต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว และแหล่งข่าวสารที่ได้จากการพูดคุยกับชาวบ้าน พรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบติดต่อกันส่วนบุคคล จากแหล่งข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกันดังกล่าว ผู้มีสิทธิลงคะแนน

เสียง เลือกตั้งได้รับข่าวสารที่ใช่ เป็นหลัก เกณฑ์ในการลงคะแนน เสียงให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง จากแหล่งข่าวสารใดบ้าง มากน้อยกว่ากันอย่างไรบ้าง ผลจากการศึกษา ในช่วงนี้ปรากฏว่า ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารที่ใช่ เป็นหลัก เกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง จากการหาเสียงโดยการปรากฏตัวของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง จากการพูดคุยกับชาวบ้านพรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน และจากการใช้ยานพาหนะขับเคลื่อนความเสี่ยงของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ให้คำตอบว่าแหล่งข่าวสารที่ใช่ เป็นหลัก เกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนน เสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง มาจากแหล่งข่าวสารที่แตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ ผู้ลงคะแนน เสียงที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ การศึกษาและรายได้สูง ให้คำตอบว่าแหล่งข่าวสารที่ใช่ เป็นหลัก เกณฑ์ในการลงคะแนน เสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งมาจากการหาเสียง โดยการปรากฏตัวของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง มากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

เมื่อสอบถามถึงว่า จากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ ที่ใช่ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สมัครรับ เลือกตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียงได้รับข่าวสารหรืออิทธิพลเชิงข่าวสารจากแหล่งข่าวสารดังกล่าวในลักษณะใดบ้าง ผลจากการศึกษาปรากฏว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียงได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง และคุณสมบัติส่วนตัวในด้านต่าง ๆ ของผู้สมัครรับ เลือกตั้งมากที่สุด ถัดมาคืออิทธิพลเชิงข่าวสารเกี่ยวกับการช่วยสร้างซ่อมแซมสิ่งสาธารณะภายในหมู่บ้าน ต่อมาคือ การใช้คำพูดขอร้องให้สงสาร แต่ไม่ได้ให้เงินหรือสิ่งของ และข่าวสารการอธิบายนโยบายทางการเมืองของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับ เลือกตั้งสังกัดอยู่ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดสิ่งที่น่าสังเกตคือ ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียงเลือกตั้งที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ การศึกษาและรายได้ค่อนข้างสูงขึ้นไป ให้คำตอบว่าได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการอธิบายนโยบายทางการเมืองของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดอยู่ มากกว่าผู้ลงคะแนน เสียงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

ที่กล่าวมาโดยสรุปนี้ เป็นการกล่าวถึงผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผลจากการศึกษาปรากฏว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนได้ผ่านขั้นตอนที่ 1 ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรายละเอียดในขั้นตอนนี้ อาจมีความแตกต่างกันบ้างสำหรับผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้ว สิ่งที่น่าสนใจในขั้นตอนที่ 1 คือผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนยอมรับว่า จะต้องมีการลดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งจากที่มีหลายคนให้เหลือ เท่าที่จะลงคะแนนเสียงให้ หรือ เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีได้ ณ เขตเลือกตั้งนั้น ๆ ซึ่งวิธีการลดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกคนนี้ อาจจะแตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ บางคนอาจจะลดในลักษณะที่มีหลักเกณฑ์ แต่บางคนลดจำนวนผู้สมัครโดยไม่มีหลักเกณฑ์ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในขั้นตอนต่อไป

ในขั้นตอนนี้ จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้เกิดขั้นตอนที่ 2, 3 และ 4 ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาด้วย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งในด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือในด้านนโยบายพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ เพราะการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในด้านต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนได้ใช้ข่าวสารเหล่านั้นมาเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขั้นตอนที่ 2 ด้วย ยิ่งประชาชนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากเพียงใด โอกาสที่ประชาชนจะตัดสินใจเลือกตั้งโดยมีหลักเกณฑ์และมีขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบทุกขั้นตอนก็จะมามากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักเกณฑ์และการให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทุกคนทราบว่า จะต้องมีการลดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งจากที่มีอยู่หลายคน ให้มีจำนวนเหลืออยู่ไม่เกิน 3 คน ที่จะลงคะแนนเสียงให้ ในขั้นตอนนี้ก็

จะเริ่มจากการสอบถามว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งยอมรับหรือไม่ว่า มีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง จากการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส่วนอีก 37 คน (ร้อยละ 20.3) ไม่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ การศึกษาและรายได้สูง ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง มากกว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม และในทางกลับกันผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่เป็นเพศหญิง อาชีพรับจ้าง การศึกษาและรายได้ต่ำ วิทยุหนุ่มสาว ไม่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์มากกว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

เมื่อสอบถามถึงลักษณะของการลงคะแนนเสียงที่ไม่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือที่จะตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ว่าเป็นการลงคะแนนเสียงในลักษณะใดบ้าง ปรากฏว่า ส่วนใหญ่แล้วเป็นการลงคะแนนเสียงเพื่อให้แล้วเสร็จไป ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แจกจ่ายเงินทองและสิ่งของ ลงคะแนนเสียงความคับอกเล่าของพรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้อาวุโส และเป็นการลงคะแนนเสียงตามความสะดวกสบาย ตามลำดับ การลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงไม่ได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ส่วนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในการศึกษานี้มีอยู่ จำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) เมื่อได้สอบถามว่าในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้คำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ ในลักษณะใดบ้าง ผล

จากการศึกษาปรากฏว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าจะคำนึงถึงพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ หรือคำนึงถึงแบบผสมกันไประหว่างคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ วัยกลางคน การศึกษาและรายได้สูง มีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงพรรคการเมืองมากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม และในทางกลับกันผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่เป็น เพศหญิง อาชีพรับจ้าง วัยหนุ่มสาว การศึกษาและรายได้ต่ำ มีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในทางตรงกันข้าม

เมื่อสอบถามถึงหลักเกณฑ์ที่คำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่า ลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ใดบ้าง โดยให้ตอบได้เท่าที่ใช้ เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อที่จะลงคะแนนเสียงให้ ปรากฏว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ "มีความรู้" "เชื่อมั่นในความสามารถ" "พูดเก่ง" และ "คุ้นเคย" ตามลำดับ และให้ความสำคัญกับน้ำหนักของหลักเกณฑ์เหล่านี้ในระดับที่สูงอีกด้วย เช่น น้ำหนักของหลักเกณฑ์ "มีความรู้" โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.724 น้ำหนักของหลักเกณฑ์ "เชื่อมั่นในความสามารถ" โดยเฉลี่ย เท่ากับ 4.616 จากระดับน้ำหนักของการประเมินเต็ม 5 เป็นต้น

ส่วนหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ ที่ผู้ลงคะแนนเสียงคำนึงถึงมากที่สุด และให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ที่สูงอีกด้วย คือ หลักเกณฑ์ "ชื่อเสียงของพรรค" "นิยมหัวหน้าพรรค" และ "เชื่อมั่นในความสามารถของพรรค" ตามลำดับ โดยมีน้ำหนักของหลักเกณฑ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 5, 4.929 และ 4.857 ตามลำดับ ซึ่งอธิบายในรายละเอียดได้ว่า พรรคการเมืองที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเชื่อมั่นใน "ชื่อเสียงของพรรค" และ "เชื่อมั่นในความสามารถของพรรค" คือพรรคประชาธิปัตย์ เพราะเป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ และมีมานานแล้ว ส่วนหลักเกณฑ์ "นิยมหัวหน้าพรรคการเมือง" หัวหน้าพรรคการเมืองที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงนิยมมากที่สุด คือ พลตรี ระวี วันเพ็ญ

หัวหน้าพรรคปวงชนชาวไทย ซึ่งมาสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดยโสธร ด้วย ส่วนหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับ "พอลิโนบายพรรคการเมือง" ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงยังให้ความสำคัญน้อยมาก นโยบายที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงพอใจมากที่สุด คือนโยบายของพรรคก้าวหน้า ที่จะให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุก 4 ปี ขึ้นเอง

ดังนั้น ขึ้นตอนที่ 2 ของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ ขึ้นตอนของการสร้างหลักเกณฑ์และการให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) ที่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงอีกจำนวน 37 คน (ร้อยละ 20.3) ที่ไม่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ อย่างเป็นอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง ในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งโดยผ่านขั้นตอนนี้จึงมีทั้งสิ้น 145 คน (ร้อยละ 79.7) เพราะ เป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีการสร้างหลักเกณฑ์ และการให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ซึ่งผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน อาจจะมีหลักเกณฑ์ที่คำนึงถึงในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งที่แตกต่างกันบ้าง ดังได้กล่าวในรายละเอียดมาแล้ว ส่วนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีก 37 คน (ร้อยละ 20.3) ที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งที่ไม่ผ่านขั้นตอนนี้ เพราะผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเหล่านี้ ตัดสินใจเลือกตั้งโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ การลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้มีลักษณะที่ต่างจากกันดังได้กล่าวในรายละเอียดมาแล้ว

ดังนั้น ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งผ่านขั้นตอนนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 145 คน (ร้อยละ 79.7) ส่วนผู้ลง

คะแนนเสียงอีกจำนวนหนึ่ง ที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยไม่ผ่านขั้นตอนนี้มีจำนวน 37 คน (ร้อยละ 20.3)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนตามหลักเกณฑ์ที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงแต่ละคนใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะแสดงการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ตามหลักเกณฑ์ที่ผู้ลงคะแนนเสียงใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ตามหลักเกณฑ์ในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ที่ผ่านขั้นตอนที่ 3 นี้ก็คือจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในขั้นตอนที่ 2 ของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) นั่นเอง โดยมีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ด้วยการประเมินเข้าหลักเกณฑ์ในขั้นตอนที่ 2 อยู่จำนวน 12 คน ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ในลักษณะนี้ย่อมเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความพอใจมากที่สุด ตามหลักเกณฑ์ของแต่ละคน หนทางเลือกในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนได้จากผลรวมของการคูนน้ำหนักของหลักเกณฑ์ที่ใช้ ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่าที่ใช้ เป็นหลักเกณฑ์กับน้ำหนักของการประเมินผู้สมัคร เข้ากับหลักเกณฑ์เหล่านั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนจากผลรวมของการคูนดังกล่าวมากที่สุด จะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ตามลำดับ จนครบจำนวนเท่าที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงให้ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการประเมินเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสิทธิลงคะแนนเสียง ได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้เท่านั้น เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งเหล่านี้ได้รับการประเมินเข้ากับหลักเกณฑ์ในขั้นตอนที่ 2 แล้ว และได้คะแนนจากผลรวมสูงที่สุดตามลำดับ โดยมีประเด็นที่จะศึกษา 2 ประเด็น คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ นั้นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ใช้หลักเกณฑ์ใด เป็นเหตุผลในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเหล่านั้นบ้าง และการจัดลำดับให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้

รับการลงคะแนนเสียงให้แต่ละคน ได้รับการจัดลำดับให้อยู่ในลำดับใดบ้าง เป็นจำนวนแตกต่างกันอย่างไร

ประเด็นแรก ผลจากการศึกษาปรากฏเป็นตัวอย่างดังนี้ เช่น พลตรี ระวี วันเพ็ญ หลักเกณฑ์ที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใช้เป็น เหตุผลในการลงคะแนนเสียงให้มากที่สุด คือ หลักเกณฑ์ "มีความรู้" "เชื่อมั่นความสามารถ" และ "ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น" ตามลำดับ ส่วนหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ประชาชนใช้เป็น เหตุผลในการลงคะแนนเสียงให้ คือ การที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองแล้วมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตจังหวัดนี้ หรือนายสาร์วย จันทนป หลักเกณฑ์ที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใช้เป็น เหตุผลในการลงคะแนนเสียงให้ คือหลักเกณฑ์ "คุ้นเคย" "เชื่อมั่นในความสามารถ" และ "มีความรู้" ตามลำดับ ส่วนหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ ที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงใช้เป็น เหตุผลในการลงคะแนนเสียงให้คือ "นิยมหัวหน้าพรรคการเมือง" คือพลตรี ระวี วันเพ็ญ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคปวงชนชาวไทย ที่นายสาร์วย จันทนป สังกัดอยู่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนได้รับการลงคะแนนเสียงให้ ว่าในแต่ละหลักเกณฑ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดบ้างที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ตามหลักเกณฑ์นั้น ๆ มากที่สุด ตัวอย่างในการศึกษา เช่น หลักเกณฑ์ "คุ้นเคย" ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ตามหลักเกณฑ์นี้มากที่สุด คือ นายสาร์วย จันทนป นายวิสันต์ เดชเสน และนายสุทิน ใจจิต ตามลำดับ ส่วนหลักเกณฑ์ "มีความรู้" ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้ตามหลักเกณฑ์นี้มากที่สุด คือ นายพีรพันธ์ พาลุสุข พลตรี ระวี วันเพ็ญ นายสุทิน ใจจิต และนายวิสันต์ เดชเสน ตามลำดับ

ประเด็นต่อมาได้กล่าวถึงการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการศึกษารึ้นนี้ ได้ทำการจัดลำดับ เฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง ได้ลงคะแนนเสียงให้เท่านั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการจัดลำดับให้อยู่ในลำดับที่ 1 มากที่สุด ย่อมแสดงว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีความพอใจที่จะให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการจัดลำดับให้อยู่ในลำดับที่ 1 มากกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ นั้นหมายถึงว่าผู้สมัครคนนั้นเป็นที่พอใจ

ตามหลักเกณฑ์ของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นจำนวนมากว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ ผลจากการจัดลำดับในครั้งนี้ ปรากฏว่านายพิรพันธุ์ พาลุสุข ได้รับการจัดลำดับให้อยู่ในลำดับที่ 1 มากที่สุด จำนวน 43 คะแนน รองลงมาคือ พลตรี ระวี วันเพ็ญ จำนวน 37 คะแนน และนายสุทิน ใจจิต จำนวน 24 คะแนน เป็นต้น

ดังนั้นในขั้นตอนที่ 3 การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะเห็นว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง โดยผ่านขั้นตอนนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 145 คน (ร้อยละ 79.7) เท่ากับจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ผ่านในขั้นตอนที่ 2 มาแล้วนั่นเอง เพราะขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้ากับหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครในขั้นตอนที่ 2 นั่นเอง สำหรับการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นการแสดงการประเมินเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้เท่านั้น และการจัดลำดับ ก็แสดงเฉพาะการจัดลำดับให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้เท่านั้น รายละเอียดโดยสรุปได้กล่าวถึงมาแล้ว

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจสุดท้ายที่จะลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง

ความปกติกแล้วผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการประเมินเข้ากับหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในขั้นตอนที่ 2 แล้วผลรวมของคะแนนมีค่าที่สูงที่สุด ค่าผลรวมของคะแนนดังกล่าว หาได้จากผลรวมของการคูณระหว่างน้ำหนักของหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่าที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในขั้นตอนที่ 2 กับน้ำหนักของการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้ากับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผลรวมของคะแนนดังกล่าวที่มีค่าสูงสุดจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ลงคะแนนเสียงให้ตามลำดับเท่าที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการประเมินแล้วมีคะแนนของการประเมินสูงสุด ก็คือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการจัดลำดับไว้แล้วในขั้นตอนที่ 3 นั่นเอง ดังนั้นเมื่อรวมจำนวนคะแนนเสียงทั้ง 3 ลำ

ดับ ในขั้นตอนที่ 3 ก็จะเป็นคะแนนเสียงที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนได้รับในส่วนที่เป็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบทั้ง 4 ขั้นตอน ซึ่งเราเรียกการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 4 ขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าการตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" นั่นเอง ซึ่งการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผ่านขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน มีกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่จำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" อยู่จำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) ในการศึกษาครั้งนี้

ส่วนการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ไม่ยอมรับว่ามีหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้กับผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง จึงทำให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ผ่านขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักเกณฑ์ และการให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และขั้นตอนที่ 3 การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เราเรียกการตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะนี้ว่า การตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ"

ดังนั้น เมื่อรวมจำนวนคะแนนเสียงที่ได้จากการลงคะแนนเสียงในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" และ "ไม่เป็นกระบวนการ" แล้ว ก็จะเป็นคะแนนเสียงที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับทั้งหมดอย่างแท้จริง เพราะไม่ว่าจะเป็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะใด ก็จะมีผลทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการนับคะแนนเพิ่ม เช่นเดียวกัน เมื่อรวมคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าวในระดับจังหวัด ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุด 3 คน คือ

1. นายวิสันต์ เคชเสน ได้ 73,044 คะแนน
2. นายวิฑูรย์ วงษ์ไกร ได้ 45,622 คะแนน
3. นายพิรพันธุ์ พาลุสุข ได้ 41,397 คะแนน

ซึ่ง เป็นผู้สมัครรับ เลือกตั้งที่ได้รับ เลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน เขตจังหวัด
หวัดยโสธร ในการ เลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 นั้นเอง

ดังนั้น จะเห็นว่า จากการศึกษาในครั้งนี้จะ เห็นว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือก
ตั้งส่วนใหญ่ จำนวน 145 คน (ร้อยละ 79.7) มีขั้นตอนในการตัดสินใจที่จะลงคะแนน
เสียงให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบทั้ง 4 ขั้นตอน ทั้งนี้ขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ก็ เพื่อจะลด
จำนวนผู้สมัครรับ เลือกตั้งจากที่มีอยู่หลายคนให้ เหลือ เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ที่ต้องการจะลงคะแนน เสียงให้ ส่วนผู้ลงคะแนนเสียงอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งมี เป็นจำนวนน้อย
จำนวน 37 คน (ร้อยละ 20.3) ที่ตัดสินใจลงคะแนน เสียง เลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับ เลือก
ตั้งคนใดคนหนึ่ง โดยไม่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรทั้ง 4 ขั้นตอน โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ซึ่งเราเรียกการตัดสินใจ
เลือกตั้งในลักษณะนี้ว่าเป็นการตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ" ส่วน
การตัดสินใจเลือกตั้งในแบบแรกที่ผ่านมาขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมา
ชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบทั้ง 4 ขั้นตอน เราเรียกว่าเป็นการตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่
"เป็นกระบวนการ" นั้นเอง

ดังนั้นในช่วงนี้จึงสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งส่วนใหญ่จะตัดสินใจ
เลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" ส่วนผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งส่วนน้อยจะตัด
สินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ" ซึ่งข้อสรุปนี้มีส่วนในการสนับสนุนสมมุติ
ฐานที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ในสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า "ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือก
ตั้งจะตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ"" แต่เป็นการสนับสนุนสมมุติฐาน
ส่วนใหญ่เท่านั้น ข้อสรุปไม่ยืนยันสมมุติฐานทั้งหมด เพราะยังมีผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือก
ตั้งบางคนที่ตัดสินใจลงคะแนน เสียง เลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ" ซึ่งในการ
ศึกษาครั้งนี้พบว่ามีย้อยละ 20.3

เมื่อศึกษาในรายละเอียดถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมา
ชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะเห็นว่าผู้มีสิทธิลงคะ-

แนบ เสียง เลือกตั้งที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีขั้นตอนต่าง ๆ ใน กระบวนการตัดสินใจ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมือนกัน คือสามารถที่จะแบ่งได้ เป็น 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกัน แต่รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนอาจจะแตกต่างกันบ้างเท่านั้น เช่น ในขั้นตอนที่ 1 การได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการ เลือกตั้งและข่าวสาร เกี่ยวกับผู้สมัครรับ เลือกตั้ง ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน อาจ จะได้รับข่าวสาร เหล่านี้จากแหล่งข่าวสารที่แตกต่างกันบ้าง ในระยะเวลาที่ช้า-เร็วที่แตก ต่างกันบ้าง ซึ่งได้กล่าวในรายละเอียดมาแล้ว หรือในขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลัก เกณฑ์และ การให้น้ำหนักของหลัก เกณฑ์ในการตัดสินใจ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้มีสิทธิลงคะ นาม เสียง เลือกตั้งที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน อาจจะมีหลัก เกณฑ์ในการ ตัดสินใจลงคะแนน เสียงให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่งที่แตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ ผู้ ลงคะแนน เสียงบางคนอาจจะคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง หรือบางคน อาจจะคำนึงถึงพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับ เลือกตั้งสังกัดอยู่ หรือคำนึงถึงทั้งสองอย่างผสม ผสานกันไป ซึ่งในขั้นตอนนี้ก็ได้กล่าวถึงในรายละเอียดมาแล้ว สำหรับขั้นตอนที่ 3 การ ประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับ เลือกตั้งก็ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งทุกคนที่ผ่านขั้นตอนที่ 2 มาแล้ว ในขั้นตอนนี้ก็จะประเมินผู้สมัครรับ เลือกตั้ง เข้ากับ หลัก เกณฑ์ที่ใช้ในการคัด เลือกลงคะแนน เสียงให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในขั้นตอน ที่ 2 ในขั้นตอนนี้ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่าง กันก็จะประเมินผู้สมัครรับ เลือกตั้ง เช่นเดียวกัน แต่น้ำหนักของการประเมินผู้สมัครรับ เลือก ตั้งแต่ละคนอาจจะไม่ เท่าเทียมกัน ซึ่งก็แล้วแต่ความรู้สึกนึกคิดของผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งแต่ละคน สำหรับในขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจสุดท้ายที่จะลงคะแนน เสียงให้กับผู้ สมัครรับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตก ต่างกันจะมีขั้นตอนที่ 4 เหมือนกัน คือ ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งทุกคนจะตัดสินใจลง คะแนน เสียง เลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งที่ได้รับการประเมินค่าและมีผลรวมของคะแนน จากการคูณกันระหว่างน้ำหนักของหลัก เกณฑ์ที่ใช้ในการคัด เลือกลงคะแนน เสียงให้กับผู้สมัคร รับ เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง เท่าที่ใช้ เป็นหลัก เกณฑ์ในการคัด เลือกกับน้ำหนักของการประเมินผู้- สมัครรับ เลือกตั้ง เข้ากับหลัก เกณฑ์ที่ใช้ในการคัด เลือกลงคะแนน เสียง เลือกตั้ง ผู้สมัครรับ เลือกตั้งที่ได้รับการประเมินค่าสูงที่สุด ก็คือผู้สมัครรับ เลือกตั้งที่จะได้รับการลงคะแนน เสียง ให้ตามลำดับ ผู้มีสิทธิลงคะแนน เสียง เลือกตั้งทุกคนไม่ว่าจะมีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม

อย่างไร เมื่อตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" แล้วจะขึ้นตอนที่ 4 ในกระบวนการตัดสินใจ เช่นเดียวกันทั้งสิ้น

ดังนั้นในช่วงนี้ จึงสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ในด้านเพศ อาชีพ อายุ การศึกษาและรายได้ เมื่อตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" แล้ว จะมีขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบทั้ง 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกัน แต่รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนอาจจะแตกต่างกันบ้าง ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่แตกต่างกันจะมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คล้ายคลึงกัน ดังเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว การสรุปเช่นนี้เป็นการพิสูจน์สมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ สมมุติฐานข้อ 2 กล่าวว่า "ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คล้ายคลึงกัน" ทั้งนี้เพราะว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมือนกัน แต่รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนอาจจะแตกต่างกันบ้าง เท่านั้น

เมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ "เป็นการเมือง" ซึ่งหมายถึงการไปลงคะแนนเสียงที่มีจุดมุ่งหมายต้องการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการบริหารประเทศ กับต้องการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการบริหารประเทศ การไปลงคะแนนเสียงในลักษณะดังกล่าว จะตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" กล่าวคือมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบทั้ง 4 ขั้นตอน ส่วนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเพราะถือว่า "เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม" มีบางส่วนเท่านั้นที่ตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" และบางส่วนที่ตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่เป็นกระบวนการ" ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงที่มีเหตุผลในการลงคะแนนเสียงที่เป็นการเมือง จะตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" ส่วนผู้มีสิทธิลง

คะแนนเสียงที่มีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะถือว่า "เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมว่าจะตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" หรือไม่ได้

ดังนั้น ผลการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่า เป็นไปตามที่ได้ตั้งสมมุติฐานเอาไว้ทั้ง 2 ข้อ คือ

1. ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ"

สมมุติฐานข้อนี้ได้รับการยืนยันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.7) ที่ตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "เป็นกระบวนการ" ส่วนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนน้อย (ร้อยละ 20.3) ตัดสินใจเลือกตั้งในลักษณะที่ "ไม่ เป็นกระบวนการ"

2. ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คล้ายคลึงกัน

สมมุติฐานข้อนี้ พิสูจน์ได้ถูกต้องทั้งหมด ดังเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้นำมาอ้างข้าง
ต้น

ข้อเสนอแนะทางนโยบายและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

จากการวิจัย เรื่องกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีขอบเขตการเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ในเขตตำบลคู่อลาด อำเภอรามมูล จังหวัดยโสธร เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในทางนโยบาย และทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับ เหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากผลของการวิจัย ที่ปรากฏว่าผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไป เพราะความสำนึกในหน้าที่ ที่ไม่ใช่เป็น เรื่องที่ต้องการคนที่ตนพอใจไป เป็นรัฐบาล ดังนั้นจำนวนผู้ไปใช้สิทธิแม้จะมีมาก แต่ความหมายหรือความสำคัญ ที่มีผู้ไปลงคะแนนเสียงมาก เช่นนั้นอาจจะมีไม่มากเท่าที่ควร ในการที่จะกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิไปลงคะแนนเสียง ไม่ควรคำนึงถึง เฉพาะจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเท่านั้น แต่ควรจะได้ เน้นการสร้างสำนึกว่า การเลือกตั้ง เป็น เรื่องของการ เลือกผู้เข้าไปบริหารประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้ติดตามความ เคลื่อนไหวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ตนเองได้เลือกตั้ง เข้าไปแล้ว มิฉะนั้นประชาชนจะไปเลือกตั้ง เพื่อให้ "หมดหน้าที่" ไปเท่านั้น ในส่วนนี้สิ่งที่ผู้วิจัยขอ เสนอแนะคือ

ควรให้ประชาชนมีความรอบรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง และต้อง เบื้อง ไม่ใช่ประชาชนสัมพันธ์ เฉพาะในช่วงสมัยการหาเสียงเลือกตั้ง เท่านั้น ประเด็นสำคัญที่ควร เน้น ได้แก่ บทบาทของการเลือกตั้งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมาตรการได้มาซึ่งผู้แทนราษฎรที่ดี การดำเนินการควรจะคำนึงถึงผลในระยะสั้นและระยะยาวคือ

ก. การดำเนินการเพื่อหวังผลในระยะเวลารวดเร็ว คือ การให้เจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลักประจำตำบลซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ประชาสัมพันธ์หรือรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย เน้นบทบาทของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ เน้นในช่วงเวลา ก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง กล่าวคือ เมื่อมีโอกาสออกไปประชุมชาวบ้านในการงานต่าง ๆ ก็พยายามกล่าวถึงความสำคัญของการเลือกตั้งสอดแทรก เข้าไปในช่วงใดช่วงหนึ่ง การปฏิบัติ เช่นนี้อย่างสม่ำเสมอ ก็คงจะส่งผลให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งได้มากขึ้น

ข. การดำเนินการเพื่อหวังผลในระยะยาว คือ การจัดให้มีการ เรียนการสอน เกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับการศึกษาชั้นต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะจะช่วยให้เด็กมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการเลือกตั้ง เมื่อจบการศึกษาออกมาและไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ก็ยังมีโอกาสได้รับความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลักประจำตำบลได้อีกทางหนึ่ง

การดำเนินการทั้ง 2 ทางดังกล่าว จะเป็นการสร้างความรู้และความสำนึกในบทบาทพื้นฐานทางการเมืองของประชาชน

ค. กิจกรรมการเลือกตั้งตำแหน่งที่อยู่ใกล้ตัว เช่น การเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ น่าจะให้ความสำคัญและดำเนินการเยี่ยงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร น่าจะสร้างความสำนึกทางการเมือง โดยเฉพาะความสำนึกในคุณประโยชน์ของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และคุณประโยชน์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยจากประสบการณ์ตรงหรือปฏิบัติจริง ซึ่งจะมีคุณค่ายิ่งกว่าการศึกษาแบบอื่นใด ข้อเสนอแนะนี้มุ่งที่จะสร้าง "ความสำนึกขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจากประสบการณ์จริง" การเลือกตั้งตำแหน่งเหล่านี้ที่บางครั้งเป็นการเลือกตั้งแบบ "เปิดเผย" ควรจะพยายามหลีกเลี่ยงและดำเนินการเลือกตั้ง "แบบลับ" เพื่อให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ง. ควรเน้นให้ประชาชนมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเอง ในการที่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยการดำเนินการตามข้อ ก, ข, และ ค มากกว่าที่จะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะทำให้ประชาชนมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้มากที่สุด ซึ่งเริ่มตั้งแต่การคัดบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงจากทะเบียนบ้าน, การแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านชั่วคราว, การแต่งตั้งอาสาสมัครเลือกตั้ง เพราะการลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้แสดงถึง "ปริมาณ" มากกว่า "คุณภาพ" ของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

2. ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีประเด็นที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ก. ขั้นตอนที่ 1 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะในส่วนของข่าวสารที่เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะว่ามีประชาชนบางคนทีลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดอยู่ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากยังได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งยังไม่เพียงพอ

หลายคนจึงลงคะแนนเสียงโดยที่ไม่มีหลักเกณฑ์ของตนเอง หรือลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แจกจ่ายสิ่งของหรือเงินทอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมีการรณรงค์หาเสียง หรือดำเนินการทางการเมืองในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะพัฒนาให้ประชาชนได้มีข่าวสารต่าง ๆ จนเพียงพอที่จะใช้ เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารต่าง ๆ จนเพียงพอที่จะใช้ เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว การแจกจ่ายเงินทองหรือสิ่งของก็คงจะมีบทบาทน้อยลงในการจูงใจให้ลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง และจะ เป็นการพัฒนาให้ประชาชนมีหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงที่สอดคล้องกับหลักการในระบอบประชาธิปไตยที่พึงปรารถนา คือ คัดเลือกลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่มากกว่าคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ข. ควรมีการโน้มน้าวให้ประชาชนมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยคำนึงถึงพรรคการเมือง โดยเฉพาะนโยบายของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดอยู่ ทั้งนี้ เพราะว่าหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในการวิจัยครั้งนี้และครั้งที่ผ่าน ๆ มา จะเห็นว่าประชาชนยังคงคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครมากกว่าพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ ทั้งนี้ เพราะว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยควรมุ่งที่จะ เสริมสร้างให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมืองที่จำเป็นและมีความสำคัญในการปกครอง ช่วยเสริมสร้างระเบียบวินัยของพรรค และทำให้พรรคการเมืองมีจำนวนน้อยลง ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและมีเสถียรภาพทางการเมือง อันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาประเทศ ถ้าเห็นความสำคัญของพรรคการเมืองดังได้กล่าวมาแล้ว ก็ควรจะร่วมมือกันพัฒนาความรู้ความเข้าใจของประชาชน จากการที่จะเลือกลงคะแนนเสียงโดยมีหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง หรือแบบผสมผสานกันไป มาเป็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงพรรคการเมือง โดยเฉพาะนโยบายของพรรคการเมืองมาเป็นหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงให้มากขึ้น ซึ่งจะต้องร่วมมือกันทั้งระหว่างรัฐบาล เจ้าหน้าที่ราชการพรรคการเมือง และประชาชน ที่จะต้องร่วมมือกันให้ความรู้และรับความรู้ความเข้าใจของความรู้ความสำคัญของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อสรุปเชิงอุปนัย (inductive) ที่กล่าวมาแล้วอาจจะทำให้ "หลักการทั่วไป" ยังไม่เพียงพอที่จะยุติจนถึงใช้ เป็นกฎ (laws) ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างมีความแม่นยำตรงทุกกรณี จึงต้องอาศัยการพิสูจน์สะสม (accumulative) ทั้งในเชิงอุปนัยและนิรนัยเพิ่มเติม

การวิจัยครั้งนี้ยังใช้กลุ่มประชากรในการศึกษาค่อนข้างน้อย และขอบเขตของการวิจัยก็ยังคงแคบอยู่มาก เพราะใช้กลุ่มประชากรในการวิจัยเพียงตำบลเดียวเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่วิจัยครั้งต่อไปในลักษณะนี้ ควรจะขยายขอบเขตในการศึกษาและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้กว้างขวางและมีจำนวนมากขึ้นด้วย.